

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЙ: ТЕОРІЯ ЕКОНОМІКИ ПРОПОЗИЦІЇ

У статті проводиться аналіз основних тенденцій розвитку сучасних економічних теорій: теорії економіки пропозиції, яка обумовила розвиток теорії нової класики.

В статье проводится анализ основных тенденций развития современных экономических теорий: теории экономики предложения, которая определила развитие теории новой классики.

The theory of proposal has been reinvestigated in prospect of its developing and implementing in the modern conditions.

Ключові слова: теорія економіки пропозиції, теорія пропозиції, неоавстрійська школа, теорія кінцевої продуктивності факторів, сучасний монетаризм, економетричні розробки, обмежувальна грошова політика, механізм виникнення проблем.

Теорія економіки пропозиції або теорія пропозиції склалася завдяки зусиллям американських економістів у 70-ті роки минулого століття як один із варіантів сучасного консерватизму.

Серед ідейних джерел теорії пропозиції можна назвати концепції представників неоавстрійської школи, елементи теорії кінцевої продуктивності факторів, сучасного монетаризму, а також економетричні розробки, що активно використовувалися.

До основних представників теорії пропозиції можна віднести Р.Барроу, М.Баскіна, А.Лаффера, Р.Менделя, Т.Рота, М.Фельдстайна, які виступають за перехід до довготермінової державної політики регулювання факторів виробництва, а також вважають необхідним зниження норми оподаткування і проведення обмежувальної грошової політики.

Методологія теорії пропозиції будується за однією схемою: спочатку розглядаються механізми виникнення економічних проблем, при цьому в ролі провідних сил виділяються ті, що деформують ринок та знижують ефективність використання факторів виробництва.

Впродовж викладення теорії вказані механізми, що розгортаються в зворотній бік, тобто пояснюється, як слід модернізувати ці механізми, з тим, щоб повніше мобілізувати потенціал ринку, підвищити ефективність виробництва і задовільного розв'язання проблем.

Провести аналіз основних тенденцій розвитку сучасних економічних теорій: теорії економіки пропозиції, яка, в свою чергу, обумовила розвиток теорії нової класики.

Щодо проблематики безробіття прихильники теорії пропозиції поділяють монетарне трактування причин безробіття, включаючи концепцію її «натурального рівня». Як і монетаристи, вони оцінюють безробіття як суто ринкове явище, а будь-які дії з боку держави щодо її зниження нижче природного рівня розцінюють як пряме невиправдане посягання на свободу підприємництва та вільного конкурентного середовища [1, с.44-45].

Прихильники теорії пропозиції поділяють монетарне трактування причин безробіття та погоджуються з концепцією «природного рівня». Особливістю їхнього підходу є те, що головним фактором росту незайнятості вважається сама система державної підтримки безробітних. Мається на увазі, що безробітні припиняють пошуки роботи і, відповідно, деформують вільний і конкурентний ринок праці. До того ж ріст державних витрат пов'язується з соціальними програмами, що потребує високого рівня податків, а це знижує стимули підприємництва й інвестицій.

В свою чергу, державні витрати на соціальні завдання змінюють співвідношення між споживчою та збереженою частинами грошових доходів. Збільшується частка плінного споживання, тобто зменшується обсяг кредитних ресурсів і джерел накопичення, що викличе гальмування економічного росту і негативно відіб'ється на зайнятості.

На основі вищевказаних норм прихильники теорії пропозиції пропонують зупинити будь-яке регулювання, що може призвести до тимчасового росту безробіття до так званого природного рівня і тільки потім, унаслідок кардинальної перебудови соціальної політики і податкової реформи на повну силу повинен запрацювати механізм вільного конкурентного ринку праці, який і має забезпечити рівноважний стан ринку і «природний» стан рівня зайнятості [2, с.77-79].

Щодо пояснення походження природи інфляції представники теорії пропозиції дотримуються монетаристських поглядів, але їхня особливість полягає в тому, що вони вважають основними причинами непередбачуваної інфляції високі податкові ставки і дії держави, які викликають несподівані коливання додаткових витрат виробництва. Тому непередбачуване підвищення цін вони розглядають як відповідну реакцію підприємців на погіршення таких умов діяльності.

Щодо бюджетного дефіциту, то для монетаристів це – нонсенс, якого б краще не було, але якщо це виникло, то покриття дефіциту Держбюджету повинно проводитися одним із інструментів довготермінового грошового регулювання, який має антиінфляційну направленість [3, с.55-58].

Представники теорії пропозиції повністю відхиляють дефіцит Держбюджету і радять державі перекрити канали непередбачувальної інфляції і змінювати пропозицію грошей, обминаючи дефіцит бюджету. Вони виступають за самостійну, незалежну від грошової бюджетну політику, яка оцінюється як більш реалістична позиція, ніж у монетаристів.

Щодо поглядів представників теорії пропозиції стосовно до питання економічного росту слід зауважити, що вони відрізняються критичною направленістю і концентруються на аналізі факторів, що перешкоджають розвитку економіки. Центральне місце в них займає проблема достатності заощаджень, котра бачиться як безпосередня причина гальмування росту. Таке поставлене питання, безумовно, розходиться з

кейнсіанством [3, с.63-65].

Представники теорії пропозиції дефіцит заощаджень пов'язують з недосконалістю системи оподаткування. Високі податкові ставки, особливо на прибуток, викривляють ринкові процеси, тому збільшують для підприємців витрати на виробництво і негативно впливають на заощадження, інвестиції і економічний ріст.

Вважається, що інфляція провокує підвищення відсоткових ставок за кредитами, обмежує доступ підприємців до джерел кредитів. Крім того, інфляція збільшує термін використання основного капіталу, підвищує долю морально застарілого устаткування та обладнання, що також гальмує освоєння досягнень науки та техніки і гальмує економічне зростання.

Представники теорії пропозиції (особливо Р.Барроу) схиляються до думки, що необхідним є дотримання бюджетної рівноваги і виключити безмежне «споживання» державою фінансових ринків, тому слід проводити заходи щодо стимулювання заощаджень за рахунок зменшення податків, зниження державних соціальних витрат і ліквідації дефіциту Держбюджету [4].

Особливого значення при цьому надається стимулюванню виробництва за допомогою політики прискореної амортизації основного капіталу. Такі заходи оцінюються як засіб відновлення вільного конкурентного функціонування ринку і як механізм розв'язання проблеми прискорення економічного зростання.

Щодо проблематики оподаткування представники теорії пропозиції вимагають від державних органів дій, що мобілізують потенціал ринку і вільного конкурентного підприємництва. В ролі головних з таких важелів вони виводять податкові реформи, що підкріплені зниженням темпів росту грошової маси. Основним напрямком реформи оподаткування ставиться за мету значне зменшення податкових ставок, що повинно стимулювати ділову активність і більш повно розкрити можливості ринкової системи щодо саморегулювання [5].

Представники теорії пропозиції пропонують концепцію, в якій проходить єдина лінія зв'язку між концепцією податкового регулювання і принципом збалансованого Державного бюджету як основи тлумачення інфляції та економічного зростання. Ця концепція отримала назву «ефекту Лаффера» за твердження, яке полягало в тому, що скорочення державного дефіциту буде обумовлювати довготривале зменшення податкових ставок [6].

Дискусії прихильників і опонентів теорії пропозиції спонукали появу наприкінці 70-х рр. ХХ ст. нової концепції раціональних очікувань. Цю теорію назвали «нова класика», оскільки її поява обумовила намагання щодо формалізації та всебічного математичного аналізу на хвилі посилення консервативних тенденцій та суб'єктивізму в економічній теорії.

Представники нової класичної теорії намагалися протиставити себе проти, на їх погляд, неправильної уяви щодо поведінки людей в умовах

невизначеності щодо природи їх очікувань, які формуються в процесі взаємодії один з одним.

Слід наголосити, що основними рисами теорії раціональних очікувань є: висока ступінь абстракції, намагання за допомогою певних формальних методів та способів відновити ідеї концепції загальної рівноваги, свідомо орієнтації на побудову моделей і розв'язання математичних задач.

Підсумовуючи вищенаведене, можемо стверджувати, що податкова концепція теорії пропозиції передбачає, що зниження ставок податків має бути диференційованим, тобто більшою мірою повинні знижуватися ті податки, які дадуть максимальну віддачу з точки зору росту накопичення та зайнятості. Вважається, що податкова політика, яка заохочує заощадження корпорацій і приватних осіб, приведе до росту сукупних інвестицій за рахунок збільшення кредитних ресурсів. Але і визнається той факт, що цей ефект стане можливим лише тільки за умови паралельного обмеження грошової маси, оскільки в такому випадку можна очікувати на послаблення інфляційних очікувань.

Список використаних джерел:

1. Барр Раймон. Политическая экономия: В 2 т. / Барр Раймон – М.: Междунар.отношения, 1995. – Т. 1. – 608 с.
2. Блауг М. Економічна думка в ретроспективі / М. Блауг [пер. з англ. І. Дзюб]. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 670 с.
3. Бурда Майкл. Макроекономіка: Європейський конспект / Майкл Бурда, Чарльз Виплош [пер. з англ. Т. Салиги]. – К.: Основи, 1998. – 682 с.
4. Barro R. Economic Growth [Електронний ресурс] / R.Barro, X.Sala-i-Martin. – New York: McGraw-Hill, 1995. – Режим доступу: [http://prasesenhas.blogspot.com/2008/02/174-economic-growth-r-barro sal.html](http://prasesenhas.blogspot.com/2008/02/174-economic-growth-r-barro-sal.html)
5. Фридман М. Методология позитивной экономической науки / М. Фридман // THESIS. – 1994. – Вып.4. – С. 20-52.
6. La Theorie dite Autrichienne de Cycle Economique, Societe Belge d'Etudes et d'Expansion, 1936. – P. 459–464.